

ความสัมพันธ์จีน - สหรัฐอเมริกา กับเสถียรภาพในอินโด - แปซิฟิก

จากมุมมอง ระบบระเบียบโลกเสรี (Liberal World Order)

นาวาเอก ดร. หัสไชยณ์ มั่งคั่ง

รองผู้อำนวยการ กองวิชาเสนาธิการกิจ

ฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

บทคัดย่อ

บทความนี้จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์จีน - สหรัฐอเมริกา ในบริบทความมั่นคงของภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก ผ่านทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกของคานท์ภายใต้แนวคิดเรื่อง “ระบบระเบียบโลกเสรี” ซึ่งมองว่าประชาธิปไตย ทุนิยมเสรี และสถาบันระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อเสถียรภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเสนอว่าการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนที่ผ่านมาและในอนาคตจะเป็นการเปลี่ยนผ่านทางอำนาจอย่างสันติเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐฯ มีกลไกทั้ง ๓ ประการ ตามแนวคิด “ระบบระเบียบโลกเสรี” มีส่วนยับยั้งไม่ให้มหาอำนาจทั้งสองต้องเผชิญหน้ากันจนลุกลามบานปลายกลายเป็นสงครามขนาดใหญ่ในอนาคต ดังนั้น ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงของไทยควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจทั้งสองเป็นปัจจัยในเรื่องสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศด้วย

โลกช่วง ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา เต็มไปด้วยสงครามและการเผชิญหน้าของมหาอำนาจระดับโลก เริ่มตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๑ ซึ่งสมรภูมิส่วนใหญ่อยู่ในยุโรป สงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งขยายสมรภูมิออกไปสู่มหาสมุทรแปซิฟิกและจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของฝ่ายฟาสซิสต์ อิตาลี นาซีเยอรมนี และทหารนิยมญี่ปุ่น ครึ่งหลังของศตวรรษเป็นยุคสงครามเย็น มหาอำนาจเหลือสองตัวคือ ฝ่ายประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ ทั้งสองมหาอำนาจไม่ได้เผชิญหน้ากันโดยตรง ในลักษณะของสงครามตามแบบอย่างสงครามโลกทั้งสองครั้ง สงครามเย็นสิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของฝ่ายประชาธิปไตยและโลกเข้าสู่ช่วงเวลาของการมีขั้วอำนาจเดียวอยู่ประมาณหนึ่งทศวรรษระหว่างที่สหรัฐฯ เป็นมหาอำนาจหนึ่งเดียว มีประเทศหนึ่งซึ่งก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจใหม่คือจีน

อันที่จริงจีนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่มาตั้งแต่สมัยที่ไต้เต็งเสี่ยวผิงเป็นผู้นำประเทศแล้ว ซึ่งก็คือช่วงทศวรรษที่ ๑๙๗๐ เป็นต้นมา ด้วยนโยบายที่ทันสมัย การเปลี่ยนแปลงภายในจีนนี้เองสอดคล้องกับบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการติดต่อสื่อสารและกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีตัวแสดงเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อนที่มีเพียงรัฐเท่านั้น พัฒนาการในเรื่องความเป็นสมัยใหม่ในจีนส่งผลให้จีนยังคงอยู่รอดหลังสงครามเย็น ในขณะที่สหภาพโซเวียตล่มสลายไปเรียบร้อย จากนั้นจีนก็ค่อย ๆ พัฒนาตนเองและก้าวมาเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาคซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนหลังสิ้นสหัสวรรษซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่ช่วงเวลาของการเป็นขั้วอำนาจเดียวของสหรัฐฯ กำลังจะสิ้นสุดลงจากเหตุการณ์โจมตีแผ่นดินอเมริกาในวันที่ ๑๑ กันยายน ค.ศ.๒๐๐๑

คำถามสำคัญที่ตามมาคือการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในระดับภูมิภาคของจีนนี้ จะเป็นการท้าทายความเป็นมหาอำนาจหนึ่งเดียวของสหรัฐฯ จนกระทั่งทั้งสองมหาอำนาจ ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงการทำสงครามระหว่างกันได้ตามทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุก” และทฤษฎี การเปลี่ยนผ่านของประเทมหาอำนาจ” หรือจะเป็นการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในลักษณะสันติ และจะอธิบายการบริหารจัดการการเปลี่ยนผ่านอย่างสันตินี้อย่างไร บทความนี้จะโต้แย้ง นักวิชาการที่มองว่าการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนนั้นไม่สามารถเป็นไปอย่างสันติได้ และตั้งคำถามว่า “อะไรเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีน เป็นไปอย่างสันติ” โดยตอบคำถามจากทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกของคานท์ซึ่งจะได้คำตอบ เบื้องต้นคือ “ระบบระเบียบโลกเสรี (Liberal World Order) ซึ่งมีปัจจัย ๓ ประการ รองรับอันได้แก่ ประชาธิปไตย การค้าเสรี และสถาบันระหว่างประเทศ เป็นปัจจัย ที่สนับสนุนให้การก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนเป็นไปอย่างสันติ”

บทความนี้ประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่ง การทบทวนวรรณกรรมซึ่งว่าด้วยการก้าวขึ้นมา เป็นมหาอำนาจของจีนซึ่งตีความว่าจะเป็นไปอย่างสันติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักสัจนิยมใหม่ ของ จอห์น เมียร์โซเมอร์ และการโต้แย้งข้อบกพร่องในการตีความดังกล่าว ส่วนที่สอง ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกและแนวคิด “ระบบระเบียบโลกเสรี” ของ อิมมานูเอล คานท์ ส่วนที่สาม การอธิบายกลไกของเสรีนิยมคลาสสิกและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์จีน - สหรัฐฯ กับเสถียรภาพในอินโด - แปซิฟิก ว่าเป็นไปได้สูงหากเงื่อนไขสันติภาพทั้งสามยังคงทำงาน ได้อยู่ และส่วนสุดท้ายนัยสำคัญของการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนต่อการกำหนด ยุทธศาสตร์และกำลังรบของไทย

การก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนอย่างสันติในมุมมองของสัจนิยมเชิงรุก

นักทฤษฎีที่ทำนายว่าการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนย่อมไม่เป็นไปโดยสันตินั้น คือ นักสัจนิยม (Realists) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักคิดสำนักสัจนิยมเชิงรุก (Offensive Realists) อย่างจอห์น เมียร์โซเมอร์ (John J. Mearsheimer) ซึ่งกล่าวว่ามหาอำนาจจะพยายาม แสวงหาโอกาสที่จะเพิ่มพูนอำนาจอยู่เสมอโดยมีเป้าหมายปลายทางอยู่ที่การครองความเป็นเจ้า (Hegemony) ดังนั้นจึงไม่มีมหาอำนาจใดที่ต้องการดำรงสถานะเดิม (Status Quo) อย่างแน่นอน ระบบระหว่างประเทศจะมีแต่มหาอำนาจที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสถานะ (Revisionist) ของตนเองทั้งสิ้น โดยคำอธิบายว่าเพราะเหตุใดมหาอำนาจจึงแข่งขันกัน

เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและต้องการครองความเป็นเจ้านั้น ตั้งอยู่บนฐานคิด ๕ ประการ เกี่ยวกับระบบระหว่างประเทศ ซึ่งฐานคิดแต่ละข้อเป็นภาพสะท้อนความจริงของการเมืองระหว่างประเทศ^๓

ฐานคิดแรก คือ ระบบระหว่างประเทศเป็นอนาธิปไตย (Anarchic) แนวคิดเรื่องอนาธิปไตยไม่ได้เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เป็นเพียงแค่การจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีรัฐอิสระเป็นตัวแสดงที่สัมพันธ์กันโดยไม่มีรัฐบาลโลกควบคุมพฤติกรรมของแต่ละรัฐ อำนาจอธิปไตยของรัฐถือเป็นอำนาจสูงสุดในระบบระหว่างประเทศ

ฐานคิดที่สอง คือ มหาอำนาจปกติจะมีขีดความสามารถทางทหารเชิงรุกซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการโจมตีหรือทำลายกันและกันได้ **ฐานคิดที่สาม** คือ รัฐต่าง ๆ จะไม่มีทางมั่นใจในเจตนาของกันและกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีรัฐใดจะมั่นใจว่ารัฐอื่นจะไม่ใช้ขีดความสามารถทางทหารเชิงรุกโจมตีตนเองก่อน ความไม่แน่นอนเช่นนี้หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งหมายความว่าทุกรัฐย่อมไม่มีวันเชื่อใจรัฐอื่นได้ว่าจะไม่มีเจตนารุกรานตนเองด้วยการใช้กำลังทางรุก **ฐานคิดที่สี่** คือ ความอยู่รอดเป็นเป้าหมายพื้นฐานของมหาอำนาจ โดยเฉพาะเรื่องบูรณภาพแห่งดินแดนและอิสระในการจัดการเรื่องภายในประเทศของตนเอง **ฐานคิดที่ห้า** คือ มหาอำนาจกำหนดและดำเนินนโยบายตามหลักของความสมเหตุสมผล โดยประเมินผลประโยชน์ มีเป้าหมายปลายทาง และเลือกหนทางที่ได้ประโยชน์สูงสุดภายใต้สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศในเวลานั้น เป้าหมายสูงสุดก็คือ ความอยู่รอดของตนเอง^๔

เมื่อผสมฐานคิดทั้งห้าประการเข้าด้วยกัน ย่อมก่อให้เกิดแรงจูงใจให้มหาอำนาจกำหนดและดำเนินนโยบายในลักษณะที่ก้าวร้าวต่อกัน โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามหาอำนาจมีพฤติกรรมซึ่งก่อให้เกิดปรากฏการณ์ ๓ ประการ ที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเลยในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ อันได้แก่ ความกลัว (Fear) การพึ่งตนเอง (Self - Help) และการแสวงอำนาจสูงสุด (Power Maximization) แกรห์ม อัลลิสัน (Graham Allison) เรียกปรากฏการณ์ที่มีรากฐานจากความกลัวของผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศจนนำไปสู่สงครามระหว่างมหาอำนาจเกิดขึ้นซ้ำไปซ้ำมาในอดีตนี้ว่า “กับดักทูซิดีดิส (Thucydides’s Trap)”^๕ ในกรณีการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีน สัญนิยมเชิงรุกมองมหาอำนาจว่ามีพฤติกรรมเหมือนกัน โดยเป้าหมายสูงสุดของมหาอำนาจในปัจจุบันคือการครองความเป็นเจ้าเพราะสถานะความเป็นเจ้าจะรับประกันความอยู่รอดได้สูงสุด แต่ในทางปฏิบัติเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ประเทศใดก็ตามจะสามารถครองความเป็นเจ้าในระดับโลกเพราะการส่งกำลังและดำรงสภาพกำลังให้อยู่ตามที่ตั้งต่าง ๆ ทั่วโลกทำได้ยากมาก ดังนั้นสิ่งที่มหาอำนาจ

จะสามารถคาดหวังได้ก็เพียงแค่การครองความเป็นเจ้าในระดับภูมิภาค (Regional Hegemon) ซึ่งก็เพียงแค่มีอิทธิพลในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หนึ่งเท่านั้น เช่น สหรัฐฯ ครองความเป็นเจ้าในซีกโลกตะวันตก (Western Hemisphere) มาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๘๙๘ เป็นต้น ตั้งแต่นั้นมาถึงแม้ว่าสหรัฐฯ จะมีอำนาจมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถก้าวขึ้นมาเป็นประเทศผู้ครองอำนาจระดับโลก^๖

รัฐที่ครองความเป็นเจ้าระดับภูมิภาคยังมีเป้าหมายอื่นอีกคือการยับยั้งมหาอำนาจอื่นที่อยู่ในภูมิภาคอื่นไม่ให้เลียนแบบความสำเร็จของตนเองเพราะผู้ครองความเป็นเจ้าในภูมิภาคไม่ต้องการคู่แข่ง แต่ต้องการให้ภูมิภาคอื่นแบ่งแยกกันเองเป็นรัฐย่อย ๆ ที่แข่งขันกันเองโดยไม่ต้องใส่ใจกับความเป็นเจ้าของตน ดังนั้น หลังจากที่สหรัฐฯ ได้ครองความเป็นเจ้าในภูมิภาคของตนเองแล้ว ก็จะเข้าไปขัดขวางมหาอำนาจอื่น ๆ ไม่ให้ครอบครองเอเชียและยุโรป มีมหาอำนาจในศตวรรษที่ ๒๐ สี่ประเทศที่มีขีดความสามารถในการครองความเป็นเจ้าในภูมิภาค ได้แก่ จักรวรรดิเยอรมัน (ค.ศ. ๑๙๐๐ - ๑๙๑๘) จักรวรรดิญี่ปุ่น (ค.ศ. ๑๙๓๑ - ๑๙๔๕) นาซีเยอรมัน (ค.ศ. ๑๙๓๓ - ๑๙๔๕) และสหภาพโซเวียต (ค.ศ. ๑๙๔๕ - ๑๙๘๙) ในแต่ละกรณีสหรัฐฯ มีส่วนสำคัญในการเอาชนะและสลายความพยายามในการครองความเป็นเจ้าของประเทศเหล่านี้ทั้งหมด กล่าวโดยสรุปคือสถานการณ์อันเป็นที่ปรารถนาของมหาอำนาจใด ๆ ก็ตามคือการครองความเป็นเจ้าระดับภูมิภาคเพียงประเทศเดียวเท่านั้นในโลก

ถ้าทฤษฎีสัจนิยมเชิงรุกถูกต้อง เราทำนายได้ว่าจีนที่กำลังก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจจะเลียนแบบสหรัฐฯ และพยายามครองความเป็นเจ้าในเอเชีย จีนจะพยายามแสวงหาอำนาจโดยให้ช่องว่างระหว่างตนเองกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียมีมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งญี่ปุ่นและรัสเซีย จีนจะต้องมีอำนาจสูงอย่างมากจนกระทั่งไม่มีประเทศใดในเอเชียจะสามารถคุกคามได้ จีนที่กำลังพัฒนาอำนาจของตนเองก็จะพยายามผลักดันกำลังทหารของสหรัฐฯ ให้ออกไปจากเอเชีย ไม่ต่างจากที่กระทำในอดีตกับมหาอำนาจยุโรปที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับซีกโลกตะวันตกในศตวรรษที่ ๑๙ และสามารถเดาได้ว่าจีนจะกำหนดนโยบายของตนเองที่คล้ายคลึงกับหลักการมอนโร (Monroe Doctrine) ของสหรัฐฯ

ในมุมมองของจีน เป้าหมายในนโยบายเหล่านี้สมเหตุสมผลเป็นอย่างยิ่ง จีนต้องการให้เพื่อนบ้านอย่างญี่ปุ่นและรัสเซียมีกำลังทหารที่อ่อนแอ เช่นเดียวกับที่สหรัฐฯ ต้องการ

ให้แคนาดาและเม็กซิโกซึ่งเป็นเพื่อนบ้านอ่อนแอทางทหาร คนจีนทุกคนยังจำได้ว่าเกิดอะไรขึ้นเมื่อญี่ปุ่นเข้มแข็งในขณะที่จีนอ่อนแอ ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ และสงครามโลกครั้งที่ ๒ นอกจากนี้ เพราะเหตุใดจีนซึ่งเป็นมหาอำนาจจะยอมให้สหรัฐฯ ส่งกำลังทหารมาปฏิบัติการในพื้นที่ของตนเอง หากจะว่าไปผู้กำหนดนโยบายของสหรัฐฯ เองก็ไม่พอใจเมื่อมีประเทศอื่นส่งทหารเข้าไปในซีกโลกตะวันตกของตนเองเพราะสหรัฐฯ จะมองว่าประเทศเหล่านี้เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของอเมริกา จีนก็คิดเช่นนี้ด้วยเช่นกัน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชี้อย่างชัดเจนว่าผู้กำหนดนโยบายของสหรัฐฯ จะมีปฏิกิริยาอย่างไรต่อจีนที่พยายามครองความเป็นเจ้าในเอเชีย สหรัฐฯ จะไม่ยอมให้มีคู่แข่งใด ๆ เกิดขึ้น ดังที่เห็นในศตวรรษที่ ๒๐ สหรัฐฯ ต้องการที่จะเป็นผู้ครองความเป็นเจ้าแต่เพียงประเทศเดียว ดังนั้น สหรัฐฯ จะพยายามสกัดกั้นการขยายอำนาจของจีนจนในที่สุดจีนไม่มีศักยภาพที่จะเป็นเจ้าในเอเชีย กล่าวได้ว่าสหรัฐฯ จะดำเนินนโยบายต่อจีนในลักษณะเดียวกันกับช่วงสงครามเย็นที่ดำเนินนโยบายต่อสหภาพโซเวียต

นอกจากนี้ บรรดาเพื่อนบ้านของจีนก็หวาดกลัวการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนและจะดำเนินนโยบายทุกวิถีทางไม่ให้จีนกลายเป็นผู้ครองความเป็นเจ้าในภูมิภาคความจริงแล้ว อินเดีย ญี่ปุ่น และรัสเซีย รวมทั้งประเทศเล็กอย่างสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และเวียดนาม ก็เป็นกังวลกับอำนาจของจีนที่เพิ่มมากขึ้นและกำลังหาทางหยุดยั้งการขยายอำนาจนี้ และในที่สุดเพื่อนบ้านของจีนก็จะร่วมกับสหรัฐฯ เพื่อถ่วงดุลอำนาจกับจีนในลักษณะเดียวกันกับที่อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ญี่ปุ่น และแม้กระทั่งจีนเองร่วมเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ เพื่อปิดล้อมสหภาพโซเวียตในช่วงสงครามเย็น ดังนั้น สำหรับเมียร์โซเมอร์ การก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีนย่อมไม่เป็นไปโดยสันติ อย่างไรก็ตามเสียคงต้องมีการเผชิญหน้าทางทหารกับสหรัฐฯ อย่างแน่นอน

งานของแอรอน ฟรีดเบิร์ก (Aaron L. Friedberg)^๗ ก็ชี้ว่าจีนกับสหรัฐฯ กำลังแข่งขันกันเพื่อครองความเป็นเจ้าในเอเชียตามธรรมชาติของประเทศมหาอำนาจเช่นกัน แต่ความยากของสหรัฐฯ ในการแข่งขันกับจีนในครั้งนี้คือความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนที่มีลักษณะหลากหลาย ซับซ้อน ไม่แน่นอน และไร้เสถียรภาพ ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นต่าง ๆ ออกจากกันมากกว่าความสัมพันธ์กับมหาอำนาจอื่นในอดีต เช่น สหภาพโซเวียต เป็นต้น ความหลากหลายซับซ้อนนี้เกิดจากการที่จีนเป็นคู่ค้าขนาดใหญ่กับสหรัฐฯ แต่จีน

ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย จีนมีทรัพยากรธรรมชาติและกำลังคนมหาศาล ช่วงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา จีนรับเอาเศรษฐกิจแบบตลาดมาใช้แทนเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเพื่อการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ที่สำคัญจีนต้องการได้ชัยชนะจากการเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคแทนสหรัฐฯ โดยไม่ต้องรบตามยุทธศาสตร์ของซุนวู จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับสหรัฐฯ โดยตรง แต่สหรัฐฯเอง ซึ่งต้องพยายามรักษาความเป็นเจ้าเอาไว้กำลังเผชิญกับงานที่หนักมาก หากจะต้องสกัดกั้นจีนไม่ให้เติบโตและทำลายความเป็นมหาอำนาจของตน อาจกล่าวได้ว่างานของฟริตเบิร์กเป็นการเสนอภาพของสังคมนิยมเชิงรุกเช่นกัน แต่ฟริตเบิร์กเข้าไปศึกษาในรายละเอียดนโยบายของมหาอำนาจทั้งสอง และชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคของการแข่งขันในการครองความเป็นเจ้าของมหาอำนาจทั้งสองด้วย

ข้อเสนอและเหตุผลที่กล่าวมาในส่วนนี้เป็นการฉายภาพอนาคตในความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ตามทฤษฎีสังคมนิยมเชิงรุก อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ยังบกพร่องอยู่ เพราะเป็นการมองโลกในแง่ลบเดียวเท่านั้น ข้อบกพร่องของสังคมนิยมเชิงรุกเป็นเรื่องการมองว่า

ที่มา : matichon.co.th

มหาอำนาจจะมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน โดยอ้างเหตุผลมาจากประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นไป
ซ้ำมา รัฐต่าง ๆ โดยเฉพาะมหาอำนาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทิศทางของประวัติศาสตร์ได้
นักสังคมนิยมเชิงรุกมองข้ามปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือการเมืองภายในประเทศ ปัจจัยในเรื่อง
ระบบเศรษฐกิจโลกแบบทุนนิยมเสรี และสถาบันระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการมานาน
ร่วมศตวรรษตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญในการกำหนดทิศทาง
การเมืองระหว่างประเทศไม่น้อยไปกว่าอำนาจและผลประโยชน์ตามความคิดของนักสังคมนิยม
เชิงรุก คำถามสำคัญคือ หากสังคมนิยมเชิงรุกทำนายทิศทางการเมืองระหว่างประเทศได้ถูกต้อง
เพราะเหตุใดมหาอำนาจทั้งสองจึงไม่เผชิญหน้ากันขึ้นการทำสงครามขนาดใหญ่ คำตอบคือ
การเมืองโลกในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากจนเกิดกลไกบางอย่างที่ช่วยยับยั้งไม่ให้
สงครามเกิดขึ้นเหมือนสมัยก่อน กลไกเหล่านั้นมีที่มาจากทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกและ
แนวคิดระบบระเบียบโลกเสรีของอิมมานูเอล คานท์

ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกและแนวคิด “ระบบระเบียบโลกเสรี” ของอิมมานูเอล คานท์

ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกมีบทบาทในการโต้แย้งการมองโลกของพวกสังคมนิยม
ฐานคิดของเสรีนิยมคือการมองว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ สงครามไม่จำเป็นต้อง
ต้องเกิดขึ้นซ้ำมาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเพราะมนุษย์และรัฐสามารถสร้างกลไก
ขึ้นมาป้องกันสงครามได้ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีที่มีอิทธิพลที่สุด
ในสำนักเสรีนิยมคลาสสิก ได้แก่ ทฤษฎีสันติภาพประชาธิปไตย (Democratic Peace)
นักคิดเสรีนิยมสมัยใหม่ เช่น ไมเคิล ดอยล์ (Michael W. Doyle) ชี้ว่ารากฐานสำคัญของ
ทฤษฎีสันติภาพประชาธิปไตยมาจากความเรียงขนาดยาวชิ้นหนึ่งเรื่อง “สันติภาพถาวร
(Perpetual Peace)” เขียนโดยอิมมานูเอล คานท์ ในส่วนนี้จะฉายภาพให้เห็นว่างานของ
คานท์ชิ้นนี้มีอิทธิพลต่อเสรีนิยมคลาสสิกอย่างไร

ข้อเสนอสำคัญของทฤษฎี
สันติภาพประชาธิปไตยคือ การที่โลก
จะเข้าสู่สภาวะสันติภาพอันถาวร
ได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต่าง ๆ จะ
ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นรัฐ
เสรีประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

**“ฐานคิดของเสรีนิยม คือ การมองว่า
มนุษย์สามารถเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ สงคราม
ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นซ้ำมาในประวัติศาสตร์
ของมนุษยชาติเพราะมนุษย์และรัฐสามารถสร้าง
กลไกขึ้นมาป้องกันสงครามได้”**

เพราะทฤษฎีนี้มีฐานความเชื่อที่ว่า “รัฐเสรีประชาธิปไตยจะไม่ทำสงครามระหว่างกัน” และมักจะช่วยกันธำรงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ยังคงมีสันติภาพ เหตุผลที่ทำให้ความเป็นประชาธิปไตยมีผลต่อสันติภาพมีดังนี้ **ประการแรก** เสรีนิยมเชื่อมั่นในเหตุผลของมนุษย์ ดังนั้น หากการเมืองของประเทศใดก็ตามที่เปิดเสรีให้ประชาชนของตนเองได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็น ได้ใช้ชีวิตตามหลักเหตุผลด้วยตนเองแล้ว เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะหลีกเลี่ยงการทำสงครามเพราะไม่ต้องการทุ่มเททรัพยากรของประเทศที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะร่วมสร้างขึ้นมาต้องเป็นไปเพื่อการดำเนินนโยบายของรัฐที่เสี่ยงต่อการสูญเสีย เช่น สงครามที่ไม่คุ้มค่าและอันตราย **ประการที่สอง** รัฐเสรีประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนสร้างความร่ำรวยให้กับตนเอง ดังนั้น ประชาชนก็จะมุ่งมั่นสร้างเนื้อสร้างตัวผ่านการค้าขายและการลงทุนให้ตนเองกินดีอยู่ดี ระบบเศรษฐกิจที่เสรีก็จะส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนข้ามประเทศและเกิดความสัมพันธ์ในทางสันติระดับบุคคลจนกระทั่งสงครามระหว่างรัฐที่มีเอกชนค้าขายระหว่างกันเป็นไปได้อย่างลำบาก” จากการที่รัฐประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสรีภาพของประชาชนและการสร้างระบอบการปกครองที่เอื้อให้ประชาชนแสดงออกซึ่งเสรีภาพและเหตุผลดังกล่าว คำอธิบายของทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกตอนนโยบายต่างประเทศและสันติภาพระหว่างประเทศจึงมาจากสถาบันภายในรัฐ หรือวิธีปฏิบัติภายในรัฐ หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือคำอธิบายเรื่องสันติภาพของเสรีนิยมคลาสสิกมาจากลักษณะของความเป็นเสรีประชาธิปไตยภายในรัฐนั่นเอง

ในความเรียงเรื่อง “สันติภาพถาวร” คานท์ได้ตกผลึกทางความคิดในประเด็นเรื่องสันติภาพอันถาวรของโลกว่าหากประเทศต่าง ๆ บรรณาณาให้เกิดขึ้นจริงแล้ว มีแนวทางใดบ้างที่จะพอเป็นหลักให้เดินตาม โดยใน**ส่วนแรก** คานท์เสนอหลักปฏิบัติเอาไว้ ๖ ประการ เป็นบทเริ่มต้นว่าด้วยสันติภาพอันถาวรระหว่างรัฐ **ส่วนที่สอง** เป็นบทสรุปว่าด้วยสันติภาพอันถาวรระหว่างรัฐอยู่อีกสามบทไล่ตามระดับการวิเคราะห์จากรัฐ ไปยังระหว่างประเทศ และจบที่มนุษย์ในฐานะพลเมืองโลก ที่เหลือจะเป็นบทเสริมว่าด้วยการรับประกันสันติภาพอันถาวร ข้อเสนอสำหรับสันติภาพอันถาวร ภาคผนวกว่าด้วยข้อโต้แย้งและความสอดคล้องระหว่างจริยศาสตร์กับการเมือง โดยจะสรุปประเด็นจากหลักปฏิบัติในบทเริ่มต้นและบทสรุปว่าด้วยสันติภาพอันถาวรพอเห็นภาพ ในบทเริ่มต้นว่าด้วยสันติภาพอันถาวรระหว่างรัฐ คานท์วางกฎ ๖ ข้อ สำหรับการเดินทางไปสู่สันติภาพ เช่น การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการทำสงคราม การปลดปล่อยอาณานิคม การลดขนาดกองทัพจนทหารหายไปจากโลก

๘๘

คำว่า “สภาวะสงคราม” ไม่ได้หมายถึงการเปิดศึกต่อสู้กันจนตายกันไปข้างหนึ่ง แต่หมายถึงการเผชิญหน้ากันในฐานะภัยคุกคามต่อเนื่องซึ่งสามารถเปลี่ยนเป็นสงครามได้ไม่ยาก

๘๙

สำนักสังคมนิยมใหม่

การใช้ไม่ใช้หนักระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเมืองระหว่างประเทศ การใช้ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน และการไม่ละเมิดกฎหมายสงครามหากรัฐต้องประกาศสงครามระหว่างกัน ต่อมาในบทสรุปว่าด้วยสันติภาพอันถาวรระหว่างรัฐ คานท์เริ่มส่วนแรกด้วยการย้อนกลับไปสู่คำอธิบายเรื่องสภาวะธรรมชาติ ดังนี้

“สภาวะสันติภาพระหว่างมนุษย์ที่อยู่ด้วยกันอย่างปกติสุขนั้นไม่ใช่สภาวะธรรมชาติ (Status Naturalis) เพราะสภาวะธรรมชาตินี้เป็นสภาวะสงคราม คำว่า “สภาวะสงคราม” ไม่ได้หมายถึงการเปิดศึกต่อสู้กันจนตายกันไปข้างหนึ่ง แต่หมายถึงการเผชิญหน้ากันในฐานะภัยคุกคามต่อเนื่องซึ่งสามารถเปลี่ยนเป็นสงครามได้ไม่ยาก ดังนั้นสภาวะสันติภาพจึงต้อง “ร่วมกันสร้างขึ้นมา” เนื่องจากการสถาปนาความมั่นคงขึ้นให้ปลอดภัยจากภัยคุกคาม การที่รัฐไม่ริเริ่มเปิดศึกต่อสู้กันจนตายกันไปข้างหนึ่งเท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะได้มาซึ่งความมั่นคงและสันติภาพ และหากรัฐหนึ่งยังไม่รับประกันความมั่นคงและสันติภาพให้กับรัฐอื่น โดยเฉพาะเพื่อนบ้านของตน (หลักประกันเช่นนี้จะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของรัฐอารยะที่ปกครองด้วยกฎหมายเท่านั้น) รัฐอื่นซึ่งอาจเป็นเพื่อนบ้านของรัฐนั้นย่อมต้องเรียกร้องให้รัฐนั้นรับประกันความมั่นคงและสันติภาพเสียก่อน และในเวลาเดียวกันก็สามารถดำเนินนโยบายต่อรัฐนั้นในฐานะข้าศึกศัตรูได้ด้วย”^๔

อันที่จริง ข้อความนี้น่าจะเป็นย่อหน้าเริ่มต้นในความเรียงชิ้นนี้ของคานท์ แต่อาจเป็นไปได้ว่าคานท์ต้องการชี้ประเด็นในทางปฏิบัติให้เห็นอย่างชัดเจนว่าผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐต่าง ๆ ต้องทำอะไรบ้างให้โลกเกิดสันติภาพ จากนั้นจึงมาอภิปรายในทางทฤษฎีว่าเพราะเหตุใดจึงแนะนำเช่นนั้นเมื่อพิจารณาในลักษณะที่นักทฤษฎีเสรีนิยมหลายคนเริ่มอย่างเช่น จอห์น ล็อก (John Locke) จอห์น ล็อกเริ่มต้นอธิบายสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ว่ามีอารยะภายใต้กฎธรรมชาติของพระเจ้า โดยพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ให้เท่าเทียมกันและมีเสรีภาพ ซึ่งต่างจากสภาวะธรรมชาติของฮอบส์ ซึ่งเป็นสภาวะสงคราม^{๑๑} หรือ อัดัม สมิธ (Adam Smith) อัดัม สมิธ อธิบายระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมว่ามีกลไกทางตลาดทำหน้าที่จัดการราคาโดยธรรมชาติ ซึ่งผู้ซื้อหรือผู้ขายไม่สามารถควบคุมราคาสินค้าได้^{๑๒} เป็นต้น แต่คานท์มองว่าสันติภาพไม่ใช่สภาวะธรรมชาติ รัฐต่าง ๆ จะต้องร่วมกันสร้างขึ้นมา ดังนั้น ความเรียงในส่วนที่สองจึงชี้ทางให้รัฐเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นสาธารณรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญหรือมีความเป็นเสรีนิยมก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นจึงค่อย ๆ ขยายความเป็นเสรีนิยมไปสู่การเมืองระหว่างประเทศ สุดท้ายโลกจะมีความเป็นสากลนิยม (Cosmopolitan) ที่ทุกคนเป็นสมาชิกของพลเมืองโลก

เมื่อพิจารณาทฤษฎีสันติภาพประชาธิปไตยในศตวรรษที่ ๒๐ กับงานชิ้นนี้ของคานท์ในศตวรรษที่ ๑๙ จะพบว่ามีความคล้ายคลึงสอดคล้องกัน ในภาพรวม กล่าวคือทั้งสองความคิดเริ่มอธิบายที่ระดับเดียวกันคือรัฐ โดยให้ความสำคัญกับรัฐในฐานะตัวแสดงสำคัญในการเมืองระหว่างประเทศ

“

สันติภาพไม่ใช่สภาวะ
ธรรมชาติ รัฐต่าง ๆ จะต้องร่วมกัน
สร้างขึ้นมา

”

แต่จะมองรัฐไปในอีกทิศทางหนึ่งที่ไม่ได้หมกมุ่นอยู่เพียงแค่เรื่องของการเอาตัวรอดเท่านั้น และรัฐที่จะเป็นอย่างนี้ได้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบอบหรือกลไกทางการเมืองภายในตนเอง ให้มีความเป็นเสรีนิยมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวคิดก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ในเรื่องทางปฏิบัติว่าความเป็นเสรีนิยมนี้หมายถึงอะไร ในเวลาของคานท์ คำว่าประชาธิปไตย นั้นยังไม่ได้ปรากฏให้เห็นจริงมากนัก โลกสมัยนั้นยังไม่ได้ขยายสิทธิทางการเมืองออกไปสู่ ประชาชนส่วนใหญ่ดังเช่นปัจจุบัน ดังนั้น คำว่าประชาธิปไตยจึงเป็นเพียงแนวคิดทางทฤษฎี โดยคานท์ใช้คำว่า “**สาธารณรัฐ (Republic)**” ในการแสดงให้เห็นถึงความเป็นเสรีนิยม ของรัฐ แต่ปัจจุบัน คำว่าประชาธิปไตยปรากฏให้เห็นจริงในทางปฏิบัติ โดยกลั่นความหมาย ของสาธารณรัฐเข้าไปด้วยในนั้น อย่างไรก็ดี ความน่าสนใจในงานชิ้นนี้ของคานท์ยังไม่หมดหายไป หากจะพิจารณาเรื่องสันติภาพ ความร่วมมือหรือเสรีนิยมในการเมืองระหว่างประเทศแล้ว ความเรียงเรื่อง “**สันติภาพถาวร**” ยังคงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีอยู่

จากที่กล่าวมาในช่วงแรกแล้วว่า โครงการสร้างสันติภาพอันถาวรของคานท์นั้น เริ่มต้นจากระดับรัฐ โดยคานท์เสนอว่ารัฐต่าง ๆ จะต้องเริ่มเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็น สาธารณรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญหรือสาธารณรัฐเสรีนั่นเอง โดยคานท์เน้นว่าสาธารณรัฐ กับประชาธิปไตยนั้นแตกต่างกัน เพราะสาธารณรัฐเป็นการปกครองที่แบ่งตามเกณฑ์ การใช้อำนาจอธิปไตย ส่วนประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่แบ่งตามเกณฑ์ที่มาของอำนาจ อธิปไตย เมื่อรัฐต่าง ๆ เริ่มกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสาธารณรัฐแล้วก็จะ ค่อย ๆ มารวมตัวกันสร้างสถาบันหรือองค์การระหว่างประเทศที่ยึดหลักเสรีนิยม และ ยอมที่จะอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศที่ร่วมกันกำหนดขึ้นมา สุดท้ายรัฐต่าง ๆ ก็จะสามารถบรรเทาความขัดแย้งระหว่างประเทศในเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยมีพลเมืองในรัฐตนเอง ที่ตระหนักถึงคุณค่าในการอยู่ร่วมกันในฐานะพลโลกและสันติภาพถาวรก็จะเป็นไปได้

บทสรุปประการแรกกล่าวว่า “**ตัวแบบการปกครอง (รัฐธรรมนูญ) ของทุกรัฐ ควรจะเป็นแบบสาธารณรัฐ (Republican)**” คานท์เสนอให้รัฐทุกรัฐออกแบบการ ปกครองที่เป็นสาธารณรัฐโดยคานท์ให้ความหมายของตัวแบบการปกครองของสาธารณรัฐไว้ ดังต่อไปนี้

“รัฐธรรมนูญแบบสาธารณรัฐเป็นรัฐธรรมนูญที่ถือกำเนิดขึ้นตามหลัก ๓ ประการ ประการแรก คือหลัก “**เสรีภาพ (Freedom)**” ของสมาชิกในสังคม (ในฐานะมนุษย์ ผู้มีเหตุผลเหมือนกัน) ประการที่สอง คือ หลัก “**การอยู่ภายใต้ (Dependence)**” กฎหมาย เดียวกัน (ในฐานะไพร่ฟ้าของรัฐเดียวกัน) และประการสุดท้าย คือ หลัก “**ความเสมอภาค (Equality)**” ในฐานะพลเมืองของรัฐเดียวกัน รัฐธรรมนูญแบบสาธารณรัฐจึงเป็นรูปแบบ

รัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวที่เป็นไปตามแนวความคิดเรื่องสัญญาประชาคมที่ระบุว่ากฎหมายของรัฐทั้งหมดทั้งสิ้นจะต้องมีที่มาจากประชาชนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงเรื่องของสิทธิสัญญาประชาคมนี้เองที่เป็นรากฐานของรัฐธรรมนูญมาตั้งแต่เริ่มต้น”^{๑๒}

ดังนั้นการเริ่มสร้างสันติภาพให้ถาวรจำเป็นต้องเริ่มจากภายในรัฐก่อน ที่กล่าวมาคือรัฐในแบบที่คานท์พยายามบอกเสมอว่าเป็นอารยะซึ่งประชาชนในรัฐมีเสรีภาพในความหมายที่ทุกคนรู้จักใช้เหตุผลอันเป็นแก่นแท้ของมนุษย์ ทุกคนอยู่อย่างเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกันในฐานะไพร่ฟ้าผู้อยู่ใต้หลักการเดียวกัน ไม่ได้อยู่ใต้ใครคนใดคนหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และอุทิศตนให้กับรัฐในฐานะพลเมืองที่เท่าเทียมกันทุกคน การสร้างรัฐให้ได้

ภาพ ผู้พลัดถิ่นซีเรียเมื่อรัฐไม่สามารถสร้างเสรีภาพและความปลอดภัยให้กับประชาชน

ที่มา : DW.COM

เช่นนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างสันติภาพถาวรให้เกิดขึ้นกับโลกในทฤษฎีเสรีนิยมของคานท์ บทสรุปประการที่สองกล่าวว่า “กฎหมายระหว่างประเทศควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรวมตัวอย่างหลวม ๆ ของรัฐเสรี” คานท์เสนอว่ารัฐซึ่งเป็นสังคมมนุษย์ประเภทหนึ่งก็เหมือนกับปัจเจกบุคคล อาจจะทำร้ายกันได้เพียงการอยู่ร่วมกันในสภาวะธรรมชาติเพราะไม่มีกฎหมายระหว่างรัฐกำกับพฤติกรรม รัฐแต่ละรัฐจึงควรเรียกร้องให้รัฐอื่นเข้ามารวมตัวกันภายใต้ธรรมนูญ

๑๑

รัฐซึ่งเป็นสังคมมนุษย์ประเภทหนึ่ง ก็เหมือนกับปัจเจกบุคคล อาจจะทำร้ายกันได้เพียงการอยู่ร่วมกันในสภาวะธรรมชาติ เพราะไม่มีกฎหมายระหว่างรัฐกำกับพฤติกรรม รัฐแต่ละรัฐจึงควรเรียกร้องให้รัฐอื่นเข้าร่วมตัวกันภายใต้ธรรมนูญที่คล้ายกับรัฐธรรมนูญภายในประเทศ เป้าหมายก็เพื่อความมั่นคงของตนเองเพราะภายใต้ธรรมนูญดังกล่าว รัฐแต่ละรัฐจะมีสิทธิได้รับความปลอดภัยด้วยตนเอง การรวมตัวเช่นนี้จะเรียกว่า สันนิบาตชาติ (League of Nations หรือ Federation of Peoples)

๑๑

ที่คล้ายกับรัฐธรรมนูญภายในประเทศ เป้าหมายก็เพื่อความมั่นคงของตนเองเพราะภายใต้ธรรมนูญดังกล่าว รัฐแต่ละรัฐจะมีสิทธิได้รับความปลอดภัยด้วยตนเอง การรวมตัวเช่นนี้จะเรียกว่า สันนิบาตชาติ (League of Nations หรือ Federation of Peoples)^{๑๑} และด้วยระบอบการเมืองภายในรัฐที่เป็นสาธารณรัฐเสรี ก็ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนให้รัฐเหล่านี้มาร่วมกันสร้างสถาบันและกฎหมายระหว่างประเทศที่มีต้นแบบจากกฎหมายภายในประเทศด้วยในทางปฏิบัติ (ตามความจริงที่ทุกคนเห็นได้ตรงกัน) แนวคิดเรื่องการรวมตัวแบบนี้เรียกว่า สหพันธรัฐ (Federation หรือ Federalism) ซึ่งจะค่อย ๆ แพร่ออกไปยังรัฐทุกรัฐและนำไปสู่สันติภาพอันถาวร^{๑๒} องค์การระหว่างประเทศเช่น สหประชาชาติ สหภาพยุโรป หรืออาเซียนก็เกิดขึ้นจากแนวความคิดในบทสรุปประการที่สองนี้ของคานท์

บทสรุปประการที่สามกล่าวว่า “สิทธิของมนุษย์ในฐานะพลเมืองโลกควรจำกัดอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการต้อนรับสากล (Universal Hospitality)” คานท์แนะนำว่า เนื่องจากชุมชนต่าง ๆ ของมนุษย์มีระยะห่างที่ไม่แคบลงก็กว้างขึ้นและพัฒนาไปไกลมากจนกระทั่งการที่สิทธิของคนกลุ่มหนึ่งถูกละเมิดในสถานที่หนึ่งก็ทำให้ผู้คนรู้สึกได้ไปทั่วทั้งโลก แนวคิดเรื่องกฎของพลเมืองโลกไม่ใช่สิ่งเลื่อนลอยหรือความคิดที่เกินความจริง แต่เป็นส่วนเสริมให้กับกฎหมายระหว่างประเทศที่ไม่ได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษร

ของอารยชน และจะเป็นหลักในการรักษาสีทธิมนุษยชนสาธารณะซึ่งในที่สุดจะนำพาโลกให้พบกับสันติภาพอันถาวร^{๑๕} คำแนะนำนี้พิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นจริงด้วยแนวความคิดเรื่องการขึ้นต่อกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence)^{๑๖} ที่มองว่าโลกมีตัวแสดงที่มีหลากหลาย ประเด็นเรื่องความมั่นคงและการทหารดูเหมือนจะไม่ใช่วิธีการสำคัญเร่งด่วนที่รัฐบาลจะให้ความสำคัญ แต่มีเรื่องอื่นอย่างภัยธรรมชาติ สิทธิสตรีมีความสำคัญจนทำให้เราต้องยอมรับว่าพรมแดนของรัฐที่เคยศักดิ์สิทธิ์ลดความสำคัญลงไปในยุคโลกาภิวัตน์ แสดงให้เห็นว่าปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับสิทธิของมนุษย์มากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมาในประวัติศาสตร์

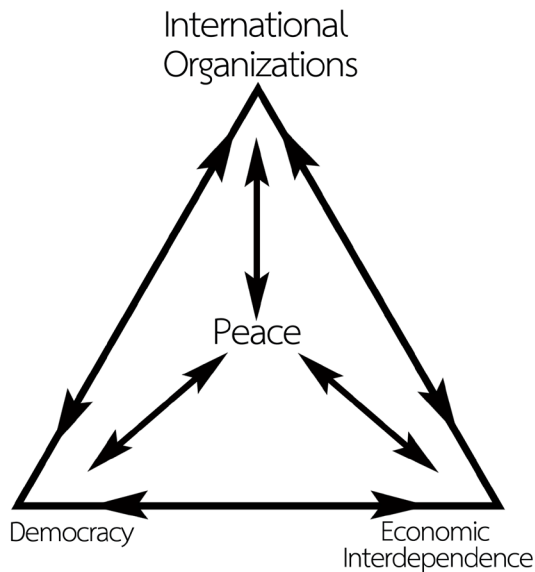
สรุปได้ว่าข้อเสนอของคานท์ในความเรียงเรื่อง “สันติภาพถาวร” เริ่มด้วยการฉายภาพสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่ในสภาวะสงครามในความหมายที่ทุกคนต่างหวาดกลัวไม่ไว้วางใจกันและกัน อย่างไรก็ตาม ทางออกต่อปัญหาที่คานท์เสนอไม่ใช่การสถาปนาองค์อธิปัตย์ที่มีอำนาจเด็ดขาดขึ้นมาปกครองให้ทุกฝ่ายยอมวางอาวุธคล้ายกับการเจรจาหยุดยิงชั่วคราวหลังสงครามระหว่างรัฐสิ้นสุด แต่กลับเสนอให้สร้างสหพันธรัฐแห่งสาธารณรัฐเสรี (Federation of Free States) ภายใต้เงื่อนไข ๓ ประการ อันได้แก่ การสร้างสาธารณรัฐเสรี การรวมตัวกันสาธารณรัฐเสรีเหล่านั้นเป็นสหพันธรัฐอย่างหลวม ๆ ในรูปของสนธิบัตร และการพัฒนาแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนภายใต้เงื่อนไขของการต้อนรับสากลซึ่งมีที่มาจากความยินยอมพร้อมใจของรัฐต่าง ๆ บทสรุปอันเป็นเงื่อนไขดังกล่าวถือเป็นแม่บทสำคัญในการจัดระเบียบโลกอย่างจริงจังของประเทศเสรีประชาธิปไตยเริ่มตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ และประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในนามของสหประชาชาติ

ปรัชญาการเมืองของคานท์พัฒนาเป็นทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกในการวิเคราะห์การเมืองระหว่างประเทศโดยนักรัฐศาสตร์สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศศตวรรษที่ ๒๐ และแนวความคิดเรื่อง “ระบบระเบียบโลกเสรี” อันเป็นทฤษฎีกระแสหลักที่มีบทบาทวิพากษ์แนวคิดสังคมนิยม โดยบรูซ รัสเซตต์ (Bruce Russett) สรุปประเด็นสำคัญของเสรีนิยมคลาสสิกไว้ดังต่อไปนี้^{๑๗}

คานท์เสนอว่าการที่รัฐมีกติกาดำเนินแบบสาธารณรัฐ การค้าขายแลกเปลี่ยนที่แฟงอยู่ในกฎสากลของมนุษย์ และการที่สาธารณรัฐเสรีร่วมกันสร้างระบบกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นมาจะเป็นรากฐานอันมั่นคงในการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพถาวรในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ฐานคิดของเสรีนิยมในปรัชญาของคานท์ ได้แก่ ความเชื่อในเหตุผลอันเป็นคุณสมบัติติดตัวมนุษย์ทุกคน ความศรัทธาในชีวิตทางสังคมการเมืองที่ก้าวหน้าพัฒนาไปได้ และแม้ว่ามนุษย์จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว แต่ก็สามารถร่วมมือกันสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุขได้ในทางการเมืองระหว่างประเทศ ฐานคิดนี้ยกระดับขึ้นมาสู่ความเชื่อที่ว่ารัฐต่าง ๆ สามารถเอาชนะหรือบรรเทาความขัดแย้งและสงครามร่วมกันได้ด้วยการสร้างสถาบันทางการเมืองทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศให้สันติภาพเป็นไปได้ในระยะยาว อันได้แก่ ระบอบการปกครองประชาธิปไตย การค้าเสรี และสถาบันระหว่างประเทศ

ถึงแม้ว่าสงครามจะไม่สามารถหมดไปจากโลกได้ก็ตาม แต่ปัจจัยต่อสันติภาพถาวรทั้งสามประการจะร่วมกันทำงานให้โลกมีสันติภาพมากขึ้นตามกาลเวลาโดยประชาชนแต่ละคน ล้วนปรารถนาอิสรภาพและความร่ำรวย ดังนั้นประชาธิปไตยและการค้าเสรีจะขยายวงกว้างขึ้นนำไปสู่การเพิ่มจำนวนของสถาบันและกฎหมายระหว่างประเทศที่จะเอื้อให้ประชาธิปไตยและการค้าเสรีดำรงอยู่ต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ปัจจัยต่อสันติภาพทั้งสามจึงมีลักษณะของการขึ้นต่อกันและกันเป็นสามเหลี่ยมที่เรียกว่า สามเหลี่ยมสันติภาพ ของคานท์^{๑๑} สหภาพยุโรปเป็นตัวอย่างที่พิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ถึงการทำงานของปัจจัยทั้ง ๓ ประการ เป็นอย่างดี

สามเหลี่ยมสันติภาพของคานท์

เสรีนิยมคลาสสิกและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์จีน - สหรัฐอเมริกา กับเสถียรภาพในอินโด - แปซิฟิก

จอห์น โอเคนเบอร์รี่ (G. John Ikenberry) เสนอว่าการเป็นผู้ครองอำนาจของสหรัฐฯ อาจจะสิ้นสุดลงด้วยการที่จีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ แต่สำหรับจีนแล้ว เป็นการยากอย่างยิ่งที่จะล้มล้างระบบระเบียบโลกเสรีซึ่งเป็นผลงานของสหรัฐฯ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ระบบระเบียบโลกเสรีดังกล่าวมีที่มาจากความคิดของคานท์เรื่อง “สามเหลี่ยมสันติภาพ” เห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงหลังสงครามเย็น เมื่อฝ่ายประชาธิปไตยได้รับชัยชนะและจัดระเบียบโลกใหม่ตามหลักประชาธิปไตย การค้าเสรี และการเคารพสิทธิมนุษยชน และเมื่อจีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจใหม่ในช่วงหลังสงครามเย็น การเติบโตของจีนก็อยู่ภายใต้ระบบระเบียบโลกเสรีนี้ โอเคนเบอร์รี่แสดงให้เห็นว่าระบบระเบียบระหว่างประเทศนี้ต่างออกไปจากอดีต โดยเป็นระบบระเบียบที่ประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมได้ง่ายแต่ยากจะเปลี่ยนแปลงให้เป็นระบบระเบียบอื่นใดได้ เพราะอยู่ภายใต้กติกาของหลักเสรีนิยม

โอเคนเบอร์รี่ อธิบายว่าจีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจภายใต้บริบทที่แตกต่างออกไปจากเดิมมาก ระเบียบระหว่างประเทศที่สหรัฐฯ สร้างเอาไว้มีความลึกและกว้างกว่าระเบียบที่เคยเป็นมาในอดีต โดยเฉพาะยุคอาณานิคมก่อนปี ค.ศ. ๑๙๔๕ หลังจากนั้นสหรัฐฯ เป็นผู้นำกลุ่มประเทศประชาธิปไตยสร้างระเบียบระหว่างประเทศแบบเสรี ซึ่งประกอบด้วยระบบพันธมิตร เช่น นาโต ระบบการค้าเสรี สถาบันระหว่างประเทศแบบพหุภาคี และความเป็นหุ้นส่วนทางการเมือง ระเบียบโลกดังกล่าวสร้างความชอบธรรม ความยั่งยืนและกว้างขวางให้กับอำนาจของสหรัฐฯ ซึ่งก็เพิ่มศักยภาพในการเผชิญหน้าและป้องปรามมหาอำนาจคู่แข่งที่ไม่เสรี นอกจากนี้ ระเบียบโลกเสรีก็ยังมีพัฒนาการอีกสองเรื่องที่เอื้อให้สหรัฐฯ ดำรงระเบียบโลกเสรีได้ ได้แก่ อาวุธนิวเคลียร์ และการเพิ่มจำนวนประเทศประชาธิปไตย

อันที่จริงจีนในฐานะมหาอำนาจใหม่ที่กำลังก้าวขึ้นมากำลังเผชิญกับระเบียบโลกแบบใหม่ที่ต่างออกไปจากเดิม ระเบียบโลกเช่นนี้มีความท้าทายและคงทนมากกว่าระเบียบโลกในอดีตที่ผ่านมา ระเบียบนี้เปิดโอกาสให้หลายประเทศเข้าร่วม หนึ่งในนั้นคือจีนเอง ระเบียบนี้ยังมีลักษณะครอบคลุมไปทั่วโลกกว่าเดิมโดยขับเคลื่อนด้วยกฎเกณฑ์ สถาบัน ความเป็นหุ้นส่วน และการแบ่งหน้าที่อย่างเป็นระบบซึ่งซึมเข้าไปยังเศรษฐกิจและสังคม

ของรัฐต่าง ๆ ทั่วโลก จีนไม่ได้กำลังเผชิญระบบจักรวรรดิอย่างแต่ก่อน ระเบียบโลกปัจจุบันมีหลายมิติและซับซ้อนกว่าระบบจักรวรรดินิยม แต่ระเบียบโลกในปัจจุบันก็ไม่ใช่เพียงแค่ “ระเบียบแบบอเมริกัน” เท่านั้นเพราะไม่ได้เป็นเพียงระบบของผู้ครองความเป็นเจ้าที่มีสหรัฐฯ เป็นผู้นำ ระเบียบนี้เกิดจากการก่อร่างทางการเมืองที่ซับซ้อนและมีหลายชั้นมีลักษณะของทั้งจักรวรรดิ การครองความเป็นเจ้า และเสรีนิยมผสมผสานกันไป ไม่ใช่รัฐต่าง ๆ มีขีดความสามารถแตกต่างกันออกไปอย่างอิสระเท่านั้น แต่ยังประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางกฎหมาย ความคาดหวังที่รัฐต่าง ๆ มีร่วมกัน และการมีหลักปฏิบัติในการติดต่อสัมพันธ์กันที่ชัดเจนอีกด้วย ระเบียบเช่นนี้อยู่บนโครงสร้างพื้นฐานของอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ประเทศที่มีอำนาจมากที่สุดจะครอบงำหรือพยายามยึดเหนี่ยวความคิดเรื่องสิ่งตนเองมองว่าดีให้กับประเทศอื่น ระเบียบนี้เปลี่ยนแปลงมาจากจักรวรรดินิยมเป็นระบบการเมืองและสถาบันทางการเมืองเพราะมีการให้และรับ ไม่ใช่การกดขี่ เป็นระเบียบทางการเมืองซึ่งมีผู้นำที่ครองความเป็นเจ้า มีบทบาทที่ประเทศต่าง ๆ ต้องแสดง มีกฎเกณฑ์และปทัสถานในส่วนต่าง ๆ ขึ้นต่อกันอย่างซับซ้อน ดังนั้น เมื่อพิจารณาการเติบโตทางอำนาจของจีนภายใต้ระเบียบโลกเสรีแล้ว มีเหตุผลอยู่ ๔ ประการ ที่ยังไม่ให้จีนกับสหรัฐฯ ต้องติด “กับดักทูซิดิส” ดังที่นักสังคมนิยมเชื่อว่าหลีกเลี่ยงไม่ได้ และแม้สหรัฐฯ จะไม่ได้ครองความเป็นเจ้าดังเดิมอีกต่อไป จีนก็จะไม่มีท่าทีจะเปลี่ยนระบบระเบียบโลกเสรีซึ่งสหรัฐฯ สร้างเอาไว้มาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ เหตุผลทั้ง ๔ ประการ มีดังต่อไปนี้^{๒๐}

ประการแรก คือ แนวโน้มการบูรณาการ (Integrative Tendencies) ของประเทศต่าง ๆ รัฐที่แตกต่างกันทั้งขนาดและรูปแบบการปกครองต่างค้นพบหนทางที่จะเข้ามาสู่ระเบียบโลกที่รวมตัวอย่างหลวม ๆ นี้ได้ เยอรมนีและญี่ปุ่นเป็นรัฐมหาอำนาจแรก ๆ ที่ปฏิรูปตัวเองและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางความมั่นคงและเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบางรัฐเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบในฐานะรัฐใต้อุปถัมภ์หรือพันธมิตรแนวนานในช่วงสงครามเย็น ต่อมาหลังสงครามเย็น รัฐที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียตเดิมเข้าร่วมสหภาพยุโรปและนาโต้ หลายประเทศที่เข้าร่วมมีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจของตนเองให้เป็นไปตามระเบียบโลก จะเห็นได้จากการขยายตัวขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศของประเทศพัฒนาแล้วที่มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาด จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจาก ๒๐ ประเทศ

ในปีก่อตั้ง ค.ศ.๑๙๖๐ เป็น ๓๔ ประเทศในปัจจุบัน ประเด็นสำคัญคือ มีประเทศจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มประเทศตะวันตก แต่ต้องการเข้าร่วมระเบียบโลกนี้เพื่อพัฒนาตัวเองและเพิ่มผลประโยชน์ของตนผ่านการเป็นส่วนหนึ่งของระบบนี้ สถาบันการเมืองและอุดมการณ์ของระเบียบโลกนี้ซึ่งมีลักษณะการครองความเป็นเจ้า (Hegemonic) และเสรีนิยมข้ามชาติ (Liberal Internationalist) ดูเหมือนจะช่วยสนับสนุนกระบวนการรวมตัวดังกล่าว

ประการที่สอง คือ ภาวะผู้นำที่มีร่วมกัน (Shared Leadership) ระหว่างมหาอำนาจ ระเบียบระหว่างประเทศที่ลดหลั่นกันจะแตกต่างกันไปตามแต่กรณี มีการรวมตัวกันระหว่างรัฐและตัวแสดงที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนั้นระเบียบนี้จะมีมหาอำนาจเดียวครอบงำอยู่ไม่มากนักน้อย ประเทศมหาอำนาจที่นำระบบอยู่สามารถจัดการระเบียบระหว่างประเทศโดยการมีอำนาจอยู่เหนือประเทศอื่นทั้งหมด แต่อีกแนวทางหนึ่ง ระเบียบระหว่างประเทศอาจจะเกิดจากการรวมตัวระหว่างรัฐมหาอำนาจที่ร่วมมือกันในวงกว้างและนำระบบร่วมกันในลักษณะที่แตกต่างหลากหลายได้ ในแง่นี้มหาอำนาจประเทศเดียวจะไม่สามารถจัดการระเบียบระหว่างประเทศได้ แต่จะต้องร่วมกันกับมหาอำนาจอื่น ประเทศได้อุปถัมภ์ และตัวแสดงที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ด้วย ในโลกเศรษฐกิจ อำนาจ และการตัดสินใจจะทำร่วมกัน เห็นได้จากสถาบันแบบพหุภาคีอย่างองค์การการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก และองค์การการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังเห็นได้จากการรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการ เช่น กลุ่มจีเจ็ด (G-7) และจียี่สิบ (G-20) สถาบันที่เป็นลำดับขั้นมีให้เห็นอยู่ แต่จะมีมหาอำนาจ

ที่มา : spionline.it

มารวมตัวกันบริหารสถาบันเหล่านี้ สหรัฐฯ และประเทศยุโรปตะวันตกยังคงมีตัวแทนอยู่ในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จำนวนมาก แต่องค์การเหล่านี้ก็ไม่ได้อาศัยสมาชิกภาพหรือสิทธิในการลงคะแนนเสียงที่ตายตัว ยังเปิดรับประเทศอื่นอยู่และประเทศต่าง ๆ สามารถเข้ามาเจรจาต่อรองได้เสมอ การเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มจีเจ็ด (G-7) เป็นจียี่สิบ (G-20) ยังแสดงให้เห็นว่ากำลังมีการพัฒนาโลกของภาวะผู้นำขององค์การ ในขณะที่ศูนย์อำนาจย้ายออกจากมหาอำนาจตะวันตกเดิมและกระจายออกไปสู่ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในเอเชียมากขึ้น

ประการที่สาม คือ แนวทางที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Economic Gains) ขยายไปทั่วระเบียบระหว่างประเทศ ระเบียบนี้จะแตกต่างออกไปในลักษณะที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือทางกายภาพได้รับการแจกจ่ายออกไปยังรัฐต่าง ๆ ทั่วระบบ แต่อาจไม่เท่าเทียมกันซึ่งมหาอำนาจจะได้ในสัดส่วนมากกว่า หรือรัฐอื่นอาจได้รับผลประโยชน์อย่างกว้างขวางก็ได้ สมัยก่อนที่มีระเบียบโลกแบบจักรวรรดินิยม ผลประโยชน์จะไปตกอยู่ที่ศูนย์กลางอำนาจของจักรวรรดิ ในยุคอาณานิคมและจักรวรรดิที่ไม่เป็นทางการผลประโยชน์จะไหลไปยังรัฐที่ร่ำรวยและมีอำนาจ รวมถึงชนชั้นนำหรือกลุ่มสังคมที่เป็นกลไกขับเคลื่อนระเบียบโลก แต่ในระเบียบโลกยุคปัจจุบัน ด้วยระบบการค้าเสรีและการลงทุนข้ามชาติ ผลกำไรและประโยชน์ทางเศรษฐกิจดูเหมือนจะกระจายออกไปอย่างกว้างขวางกว่าเดิม ช่วงที่สหรัฐฯ เป็นผู้จัดระเบียบโลก การค้าและการลงทุนในระบบโลกเสรีช่วยให้รัฐต่าง ๆ ไม่ว่าใกล้หรือไกลเติบโตและพัฒนาประเทศได้ ซึ่งบ่อยครั้งแซงหน้าสหรัฐฯ และประเทศยุโรป ในช่วงครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศในทุกภูมิภาคของโลกพยายามอย่างยิ่งที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในระบบระเบียบโลกเสรีที่นำโดยสหรัฐฯ เพื่อเสริมสร้างการค้าและความเจริญทางเศรษฐกิจของตนเอง

ประการสุดท้าย คือ ความสามารถรองรับตัวแบบทุนนิยมและยุทธศาสตร์การพัฒนา (Models of Capitalism And Strategies of Development) ที่หลากหลาย ในแง่นี้ ระเบียบโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีศักยภาพสูงที่จะตอบรับความหลากหลายได้ (หากไม่ใช่ในเชิงอุดมการณ์ก็เป็นในเชิงปฏิบัติ) ตัวแบบทั่วไปของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมีอย่างน้อย ๓ ตัวแบบ **ตัวแบบที่ ๑** คือ ตัวแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal) หรือตัวแบบพื้นฐานของอังกฤษและสหรัฐฯ ซึ่งเกิดขึ้นช่วงทศวรรษที่ ๑๙๘๐ และครอบงำความคิดของทุนนิยมตะวันตกจนถึงช่วงวิกฤติเศรษฐกิจในปี ค.ศ.๒๐๐๘ **ตัวแบบที่ ๒** คือ ตัวแบบหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่เรียกว่า “**ตัวแบบเสรีนิยมที่ฝักรากในวิถีชีวิต**

ทางสังคม (Embedded Liberalism)” ตัวแบบนี้จะมีความเป็นสังคมนิยมประชาธิปไตยมากกว่าซึ่งเน้นเรื่องรัฐสวัสดิการและการเปิดเสรีที่ต้อง “ควบคุม (Managed)” โดยรัฐ **ตัวแบบที่ ๓** คือตัวแบบการพัฒนาโดยรัฐ (Statist Development) ซึ่งประเทศในเอเชียตะวันออกซึ่งรวมจีนด้วย และประเทศที่กำลังพัฒนาใช้เป็นหลัก สิ่งที่น่าสนใจคือตัวแบบการพัฒนาทั้งสามดูเหมือนว่าจะไปในทิศทางเดียวกันได้ ไม่ขัดแย้งกันเอง

เหตุผลทั้ง ๔ ประการ เหล่านี้สะท้อนลักษณะของการครองความเป็นเจ้าและเสรีนิยมข้ามชาติในระบบระเบียบโลกที่นำโดยสหรัฐฯ ทั้งแนวโน้มการบูรณาการ ภาวะผู้นำที่มีร่วมกัน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และความสามารถรองรับความหลากหลายเป็นลักษณะสำคัญของระเบียบโลกในปัจจุบันซึ่งแตกต่างจากระเบียบโลกในอดีตอย่างมาก ลักษณะของระเบียบโลกแบบจักรวรรดิซึ่งลดหลั่นตามลำดับชั้นดูเหมือนว่าจะหายไปจากระเบียบโลกแบบเสรี เมื่อเป็นเช่นนี้จึงยากที่จีนจะพยายามเปลี่ยนหรือล้มระเบียบโลกเดิม และจีนยังจะมีแรงจูงใจที่จะแสวงอำนาจและมีส่วนในระเบียบนี้ด้วย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากที่สหรัฐฯ จะขัดขวางการเติบโตของจีนเพราะการที่จีนเติบโตขึ้นมาและเป็นมหาอำนาจได้จนทุกวันนี้ก็เพราะระบบระเบียบที่สหรัฐฯ เองสร้างขึ้นมาสองครั้ง คราวที่ ๒ โดยอาศัยทฤษฎีเสรีนิยมซึ่งมีรากฐานมาจากปรัชญาการเมืองของคานท์ทั้งหมด

“

เป็นเรื่องยากที่สหรัฐฯ จะขัดขวางการเติบโตของจีน เพราะการที่จีนเติบโตขึ้นมา และเป็นมหาอำนาจได้จนทุกวันนี้ก็เพราะระบบระเบียบที่สหรัฐฯ เองสร้างขึ้นมาสองครั้ง คราวที่ ๒ โดยอาศัยทฤษฎีเสรีนิยม ซึ่งมีรากฐานมาจากปรัชญาการเมืองของคานท์

”

นัยสำคัญของการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีน ต่อการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบของไทย

การพิจารณากำหนดนโยบายต่างประเทศและยุทธศาสตร์ความมั่นคง รวมไปถึงโครงสร้างกำลังรบของกลาโหมและกองทัพเรือ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมองไปในอีก ๑๐ - ๒๐ ปี ข้างหน้า ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจที่มีอิทธิพลต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และไทยเป็นอย่างไร และกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกำลังรบให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

บทความนี้เป็นการมองความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ จากมุมมองของเสรีนิยมคลาสสิกและทำนายว่าโอกาสที่ทั้งสองประเทศจะเผชิญหน้ากันในลักษณะสงครามใหญ่มีน้อย ด้วยเหตุที่ระบบระเบียบโลกเป็นแบบเสรี มีกลไกสำคัญคอยยับยั้งไม่ไห้มหาอำนาจต้องเผชิญหน้ากัน ซึ่งได้แก่ ประชาธิปไตย การค้าเสรี และสถาบันระหว่างประเทศ กลไกเหล่านี้เป็นปัจจัยที่นักสังคมนิยมมองข้ามไป ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม เสรีนิยมคลาสสิกก็ไม่ได้ปฏิเสธสังคมนิยมโดยสิ้นเชิงเพราะยอมรับว่าโดยธรรมชาติแล้ว ประเทศต่าง ๆ ก็เห็นแก่ความอยู่รอดของตนเองเป็นสำคัญเพียงแต่โลกในปัจจุบันมีกลไกคอยควบคุมพฤติกรรมของประเทศต่าง ๆ อยู่มากจนทำให้การตัดสินใจทำสงครามยากกว่าที่เคยทำในอดีต ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของไทยจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดสงครามและยับยั้งสงครามไม่ให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสงครามระหว่างมหาอำนาจ ทฤษฎีเสรีนิยมชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อสันติภาพระหว่างประเทศอยู่ ๓ ประการ หากปัจจัยทั้งสามยังทำงานได้อยู่ สามารถทำนายได้ว่าสงครามเกิดได้ยาก แต่หากปัจจัยทั้งสามเกิดไม่ทำงาน เช่น แนวโน้มประเทศต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงตัวเองเป็นระบอบเผด็จการมากขึ้น ระดับการค้าขายและการลงทุนระหว่างประเทศลดลง หรือประเทศต่าง ๆ ถอนตัวออกจากการเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศ จนทำให้องค์การระหว่างประเทศล่มสลายลง เป็นต้น สิ่งที่จะพองคาคัดเดาได้คือการเผชิญหน้า ความขัดแย้ง และสงครามในที่สุด

สำหรับกองทัพเรือ ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ ๒๐ ปี ก็ชี้แนวโน้มว่าสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศเป็นไปตามที่ ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกทำนายไว้ กำลังที่กองทัพเรือจะใช้ก็จะเป็นไป เพื่อการป้องปรามภัยคุกคามต่ออธิปไตยทางทะเลของไทยเท่านั้น บทบาทของกองทัพเรือในอนาคตจะเคลื่อนไปสู่เรื่องของการรักษา กฎหมายและการดำเนินนโยบายต่างประเทศหรือการทูตทางเรือ เสียมากกว่า ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของกำลังพล กำลังรบ และองค์ความรู้จึงควรจะเป็นไปตามสถานะแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับ ความเป็นจริงในทางการเมืองระหว่างประเทศมากที่สุด และความจริง ดังกล่าวสามารถทำนายได้จากทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกและระบบ ระเบียบโลกเสรีตามปรัชญาของคานท์

เอกสารอ้างอิง

- ^๑ John J. Mearsheimer, The Tragedy of Great Power Politics (New York: W.W. Norton & Company, 2014)
- ^๒ Robert Gilpin, War and Change in World Politics (Cambridge: Cambridge University Press, 1981)
- ^๓ John J. Mearsheimer, The Tragedy of Great Power Politics, pp. 29-32.
- ^๔ Ibid., pp. 30-32.
- ^๕ Graham Allison, Destined For War: Can America and China Escape Thucydides's Trap (Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2017)
- ^๖ John J. Mearsheimer, "Structural Realism," in International Relations Theories, 2nd ed., edited by Tim Dunne, Milja Kurki and Steve Smith (Oxford: Oxford University Press, 2010), pp. 89-90.

- ๗ Aaron L. Friedberg, *A Contest for Supremacy: China, America, and the Struggle for Mastery in Asia* (New York: W.W. Norton & Company, 2011)
- ๘ ขจรศักดิ์ สิทธิ, “แนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มสธ., ๒๕๕๕), หน่วยที่ ๓ หน้า ๑๗.
- ๙ Immanuel Kant, “Toward Perpetual Peace: A Philosophical Sketch,” in *Toward Perpetual Peace and Other Writings on Politics, Peace, and History*, edited and with an introduction by Pauline Kleingeld; translated by David L. Colclasure (New Haven: Yale University Press, 2006), pp. 72-73.
- ๑๐ John Locke, *Two Treatises of Government and A Letter Concerning Toleration*, edited and with an introduction by Ian Shapiro (New Haven: Yale University Press, 2003)
- ๑๑ Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, with a foreword by George Osborne and an introduction by Jonathan B. Wright (Hampshire: Harriman House, 2007)
- ๑๒ Ibid., pp. 74-75.
- ๑๓ Ibid., p. 78.
- ๑๔ Ibid., p. 80.
- ๑๕ Ibid., pp. 84-85.
- ๑๖ Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, Jr., *Power and Interdependence: World politics in Transition*, 2nd ed. (Glenview: Harper Collins Publishers, 1989)
- ๑๗ Bruce Russett, “Liberalism,” in *International Relations Theories*, 4th ed., edited by Tim Dunne, Milja Kurki and Steve Smith (Oxford: Oxford University Press, 2016), p. 69.
- ๑๘ Ibid., p. 80.
- ๑๙ G. John Ikenberry, “A New Order of Things?: China, America, and the Struggle over World Power,” in *Will China’s Rise Be Peaceful?: Security, Stability, and Legitimacy*, edited by Asle Toje (Oxford: Oxford University Press, 2018), p. 36
- ๒๐ Ibid., pp. 41-43.